

גזר הדין

מדינת ישראל נגד רוצחו של ראש הממשלה יצחק רבין (תיק פלילי חמור מס' 498/95)
 בית המשפט המחוזי בתל אביב יפו (27.3.96)
 השופט א' א' לוי

1. "וגדול מאוד, מאד הכאב!

היה איש- וראו איננו עוד.

ושירת חייו באמצע נפסקה,

עוד שיר מזמור אחד היה לו.

והנה אבד המזמור לעד,

אבד לעד!" (אחרי מותי/ ח.נ. ביאליק)

בחרנו לפתוח במילותיו של המשורר הלאומי, כי יש בהן להדגיש את העיקר במשפט זה-
 אובדנו של מנהיג, שנגרם בעטיו של מי ששם את עצמו לשופט הארץ. בכדורים ששיגר לעבר
 קורבנו טרף את חייו של ראש הממשלה המנוח, ופצע את אחד ממאבטחיו- יורם רובין.

2. כתב האישום הנוכחי הוא מן החמורים שהוגשו לבית משפט בישראל. ההחלטה לרצוח את

ראש הממשלה, שהתקבלה בשיקול קר ובדעה צלולה, אינה עוד עבריינות "רגילה", שגם בה אין

להקל ראש, אלא כזו שהתבצעה, כך לפחות על פי גרסת הנאשם, על רקע פוליטי, שעד כה סברנו

לתומנו שהיא נחלתם של כל האחרים אך לא נחלתנו.

כל תיק העוסק באובדן חיי אדם, מותיר בלבו של השופט משקע וצלוקת עמוקים. כל תיק כזה מקצר

את ימיו של הדיין. כך בדרך כלל, ובמקרה הנוכחי- על אחת כמה וכמה. גם ברגעים אלה כאשר אנו

משמיעים את גזר הדין, מלווה אותנו תחושה קשה, ולא נפריז אם נאמר שהלב דואב והעין דומעת.

אנו חשים צער עמוק על שהומת אדם, מנהיגם של מדינה ועם שנשא בעולו של השירות הציבורי

במשך עשרות שנים, תחילה כחייל, ואחר כך כמדינאי. לאורך דרכו ארבו לו סכנות רבות, ומכולן

הצליח לחמוק, עד אשר בהיותו בשיא פעילותו, השיגוהו כדורים שנורו מכיוון בלתי צפוי, לא זר ואוייב,

אלא של אחד מתוכנו.

גלי הזעזוע שפקדו אותנו פרצו גבולות וימים, וגם המשורר ייבגני' יבטושנקו חש צורך לשפוך את מר

שיחו-

לכדורים אין לאום.

האם יש סוף לרציחות בעולם.

תמה דרכו של חייל ותיק.

בעופרת מוכרת, משלו,

אין לאום לרשע

ואין סגנון גם הוא רשע...

תני לנו תקווה המאה ה-21
המאה העשרים מי את?
את תא הגזים של תקוותנו
והוא מונח שם בודד לחלוטין,
עייף עד מוות מהאחר ומעמו שלו.
יצחק רבין
החייל הוותיק שלא ידע לשיר,
וגופת שיר מוטלת על שפתיו.
(החייל הוותיק שלא ידע לשיר"- פורסם בעיתון ידיעות אחרונות ביום י"ז בחשון תשנ"ו – 10.11.95)

3. הלב דואב והעין דומעת, גם משום שאנו כעם ספגנו סטירה מצלצלת על לחי חשופה, כשהתברר שהעבריינות הגיעה גם לחיינו הפוליטיים, כשמניעים, לכאורה אידיאולוגיים, קופד פתיל חייו של אדם. והרי ההיסטוריה מלמדת שכל אידיאולוגיה המקדשת את הרצח כאמצעי, סופה שהרצח נהפך להיות כל האידיאולוגיה, כולה. ושוב ניצבת לפנינו הוכחה, שפיחות הערכים בקרבנו הפך לנגע, עד שגם חשיבותם של החיים וקדושתם, שהיו ערך נשגב וכזה שאינו שנוי במחלוקת, שוב אינם כתמול שלשום. גם בהם גס לבם של אחדים מתוכנו.
- כשעלו הרהורים בדבר האפשרות של התנקשות בחייו של מנהיג בישראל, ביטלונה כבלתי סבירה, הואיל והאמנו לתומנו שבתחום זה אין אנו ככל העמים. ולפתע באה אשליה זו לקיצה, והתמונה של ראש הממשלה המנוח מתמוטט, לאחר שכדוריו של מתנקש השיגוהו, אינה משה אז מנגד עינינו.
- אותם כדורים פצעו אנושות אומה שלמה ומיליונים רבים שזמן רב ביקשו להאמין שזהו חלום ביעותים ושזו אינה מציאות, אך בכל פעם שפתחו את עיניהם שבו וראו את גודל הזוועה. גם הזמן שחלף לא היה בו כדי להפחית מעוצמת הכאב.
4. הציווי לנהוג כבוד במנהיג הוא מדאורייתא-"אלוהים לא תקלל, ונשיא בעמך לא תאור" (שמות כ"ב, כ"ז) ולא למותר להדגיש שהכתוב ראה לנכון לעסוק בפסוק אחד ב"אלוהים" ו"נשיא". .. חשובה מכך העובדה, שהחיים קודשו עוד בערש לידתנו כעם, כשצוינו במעמד חורב "לא תרצח". ציווי זה צריך לפעם בלבו של כל בן תרבות. קל וחומר בלבו של יהודי שקיבל על עצמו ומרצון, לקיים תרי"ג מצוות. מידת החשיבות הנודעת לציווי זה גרמה לחכמינו להוסיף לו נדבך אחר נדבך, כדי לבצר את מעמדו ולתת לו משנה תוקף.
- א. "כל מי ששופך דמים כאילו ממעט בצלם ודמות אלוקים" (שבת, ל"ג –ה)
ב. "מקדש ראשון חרב בעבור שפיכות דמים" (יומא, ט' -ו)
ג. "שפיכות דמים מטמאת את הארץ וגורם לשכינה להסתלק מירא"ל" (יומא פ"נ-1)
ד. "הקב"ה מצטער על דמן של רשעים שנשפך, קל וחומר על דמן של צדיקים" (חגיגה, ט"ו ז')

ה. ולבסוף נביא מדבריו של הרמב"ם במשנה תורה, ספר הנזיקין, הלכות רוצח ושמירת נפש, ד' ט.

"שאף על פי שיש עוונות חמורין משפיכות דמים, אין בהן כדי השחתת יישובו של עולם כשפיכות דמים, שאלו עוונות הן מעבירות שבין אדם למקום. אבל שפיכות דמים מעבירות שבינו לבין חברו, וכל מי שיש בידן עוון זה, הרי הוא רשע גמור, ואין כל המצוות שעשה כל ימיו שקולים כנגד עוון זה, ולא יצילוהו מן הדין..."

העולה מכך הוא שמעשיו של הנאשם, ובייחוד הניסיון המגוחך לטעון כי קיימת הבחנה בין פגיעה ברבין כראש ממשלה לבין פגיעה בו כאדם, הוא ניסיון גס פרי מחשבה מעוותת, שנועד להכשיר את הרצח כציווי דתי או כשליחות מוסרית. אין לך חילול השם גדול יותר ממעשה זה, הואיל והנאשם ניסה למצוא בתורה פנים שאין בה כדי להצדיק את המעשה הנורא.

5. הנאשם הניצב לפנינו ודומיו הם חלום הביעותים של כל שוחר דמוקרטיה, ולא חשוב כלל המחנה שאליו הוא משתייך. עם זאת ראינו צורך להדגיש, שהמשפט שהתנהל לפנינו לא היה "משפט פוליטי" אלא פלילי רגיל. לפיכך ההילה שהנאשם ביקש להתעטף בה, כמי שהקריב את עצמו על מזבח אמונתו, היא כוזבת.

לא תפיסת עולמו של הנאשם בדבר קדושתה של ארץ עמדה למבחן, וגם לא השאלה אם נכונים היו מהלכי של ממשלת ישראל מאז חתימת "הסכמי אוסלו". השאלה האחת והיחידה שבה נתבקשה הכרעתנו וכך עשינו, היתה אם הנאשם ביצע עבירת "רצח כהגדרתה בחוק העונשין, התשל"ז 1977 על שאלה זו השבנו בחיוב. כל רצח הוא מעשה נתעב, אך זה הנדון בפנינו נתעב שבעתיים. הואיל ולא זו בלבד שהנאשם לא הביע חרטה או צער, אלא בקש להראות כמי ששלם עם המעשה שביצע. מי שמקפד פתיל חייו של אחר בדם קר ובשלוות נפש כזו, רק מעיד על עצמו לאילו תהומות של דלות ערכים התדרדר, והוא אינו ראוי ליחס כלשהו זולת חמלה, על שאיבד צלם אנוש. העובדה, שצמחו בקרבנו גידולי פרא שכאלה, מחייבת לבדוק אילו חלקים במערכת החינוך בישראל כשלו, כשלא הצליחו להנחיל ולבסס את עקרונות הדמוקרטיה בקרב חלק מהדור הצעיר. מעשיו של הנאשם אינם רק כישלונו האישי, ולא עמו לבדו אנו באים היום בחשבון, אלא עם כל מי שבדרך ישירה או עקיפה, במפורש או מכללא, נתנו לו להבין שמותר לגדוע חיי אדם על מזבח ה"מולך" של אידיאולוגיה כלשהי.

ועוד עניין שסברנו שיש להדגיש- החברה בישראל, על כל רבדיה, חטאה שוב ושוב בשנאת חינוך ומיעטה באהבת אחים. במשטר דמוקרטי מותר, ולעיתים אף רצוי, לחלוק על השקפת השלטון ועל קו מדיני אותו נקט. אך הכל חייבים לשנן, השכם והערב, שעם החפץ חיים אינו מחליף את הנהגתו בכדוריו של מתנקש והדרך היחידה לעשות זאת היא- בחירות חופשיות ודמוקרטיות, או הצבעת אי אמון בכנסת. כל עוד לא נפלה החלטה ברוח זו, הממשלה

שנבחרה היא היחידה הממונה על עניי המדינה והכל סרים למרותה.

בעניין אחרון זה, לבנו מלא חרדה שמא מוראותיו של יום י"א בחשוון תשנ"ו (04.11.95)

נשכחו מלב. הימים הם ימי הכרעה וכבר עולה באוזנינו קול צחצוח החברות הפוליטיות, ואנו תוהים מה עוד צריך להתרחש לאחר האסון הנורא שפקד אותנו. כדי שהכל ישננו את הלקח הנדרש.

הוויכוח המתנהל בתוכנו הוא קשה ונוקב משום שהוא עוסק בשאלות יסודיות וקיומיות למדינת ישראל, לא רק בדורנו אלא גם ובעיקר לדורות הבאים. ועם זאת, לכל יש מכנה משותף אחד- דאגה אמיתית וכנה לשלום המדינה מחד גיסא, ולשלום עם שכנינו מאידך גיסא. את הוויכוח הזה יש לנהל עם כפי שנהוג בשעה שנשמעות דעות לא אהודות מפיו של מיעוט. זאת ועוד, התפלגות בעם לא תתבטל ולא תתאחה במלל בלבד, אלא במעשים, ובראש וראשונה של מנהיגי הציבור. על כל גווניה של הקשת הפוליטית המצוים לשנן לעצמם השכם והערב- "חכמים היזהרו בדבריכם".

8. פתחתי בדברים לזכרו של ראש הממשלה המנוח וגם אסיים בהם. הצער על מותו הוא רב, ונחמא פורתא היא, שלא זו בלבד שהרצח לא השיג את מטרתו, אלא שאף קרב לרגע את הלבבות, ואין לך ראייה טובה יותר לכך מאשר ההמונים מכל שכבות הציבור, שזימרו חרישית בלילות חשוון תשנ"ו-

"...איפה ישנם עוד אנשים, כמו האיש ההוא
אשר היה כערבות הבוכיות
וכמו מבצר עתיק היה בסוף הדרך".

(נתן יונתן- מתוך "האיש ההוא")

לנגד עינינו ניצבת התמונה כשיצחק רבין מתמוטט וככל הנראה מנסה להבין את אשר התרחש, וייתכן שהיה היחיד שהבין כבר אז כי לא זו בלבד שכדוריו של המתנקש השיגוהו, אלא ששעתו קרבה. לעולם לא נדע מה חשב, ואם נשא תפילה, ועל כן אנו מבקשים להיות לו לפה. וסברנו שאין דרך טובה יותר לעשות זאת מאשר במלותיה של המשוררת לאה גולדברג.

... "כי קטנו המילים מהביע השאול
כי למוות אין ניב שפתיים
ואני שאינני יודע לשאול
כבד פה אנכי שבעתיים...
ואני לא ידעתי הלי האשם,
הבגדתי, המעלתי-
לא רשע אנכי לא חכם אף לא תם,
ועל כן שאלות לא שאלתי...
ועל כן לא דרשתי נקם ושילם
ולא אח לי ולא מלאך לי

והגעתי אליך בודד ושלום
ואתה אם תוכל פתח לי...

לאה גולדברג- כנגד ארבעה בנים – שאינו יודע לשאול
מוקדם ומאוחר- מבחר שירים בהוצאת ספריית הפועלים

השופטת ס' רוטלוי:

ראוי למצות את הדין עד תומו עם נאשם זה לגבי שתי העבירות, ואת הגיגי ומחשבותיי, מעבר לנחוץ
בגזר הדין אשמור להזדמנות אחרת.
דברי הסופר והפילוסוף אלברט קאמי (האדם המורד, הוצ' עם עובד עמ' 203) מבטאים בתמצית את
השקפתי כי:
אשר אדם מבקש להיות אלוהים, הוא נוטל לעצמו את הזכות לקצוב חיים ומוות לזולתו. כתעשיין של
גוויות ותת- אנשים, הריהו תת אדם ולא אלוהים. הריהו משרתו השפל של המוות.

השופט דר' ע. מודריק

...אולם מעבר לאסון האישי, מעבר לצער הכאב ואפילו הזעם על הרצחו של אדם, מצביא ומדינאי רב
עלילה, מצוי דבר נוסף שהוא מהותי ומייחד: שלוש יריות האקדח שנורו מאקדחו של הנאשם כווננו אל
יצחק רבין כמשל, כמי שמחזיק בידיו את שרביט ההנהגה של מדינת ישראל, במתכונתה ובצלם
משטרה הנוהג. היריות הללו, כשם שנתכוונו לרוצחו נפש, הן גם כוונה להמיט חורבן על המדינה כולה.
מגמת פני הרוצח היתה להשמיט את הבסיס מתחת לפני המשטר במדינת ישראל, לזרוע שיטנה
ושנאה ולגרום לפירוד לבבות. לדידו לא תהי יד איש באחיו והוא במעשיו ראש ודוגמא לכך. קמצא
מזה ובר מזה עדש תחרב ירושלים. על כן כמדומה, באו הנרות ובאלפיהם לא רק לשם עילוי הנשמה
וזיכרה אלא גם כדי להאיר חשכת צלמוות שהרצח הזה ביקש להשרות.

...

הושטת יד אחים היא צו המקום והזמן. היא נחוצה להגן על שלנו, אם יש עוד בנו מי שמעלה
במחשבתו את איבוד עמו לדעת. שלנו הם ערכי היסוד של מדינת ישראל הם בבת עינה וככזו יש
לנצור אותם ולשמרם מכל משמר. הכל מצווים בדבר וכך יהיה. נצח ישראל לא ישקר.

לפיכך אנו מחליטים פה אחד, לגזור לנאשם את העונשים הבאים:

א. בגין עבירת הרצח בה הורשע- מאסר עולם.

ב. בגין העבירה של פציעה בנסיבות מחמירות- 6 שנות מאסר.

הנאשם יישא בעונשים אלה במצטבר.

(מתוך פסוקים מחוזיים, ההוצאה לאור של לשכת עורכי הדין, כרך תשנ"ו, חלק שני, תשנ"ו 1996)